

BO'LAJAK LOGOPEDLARNI KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI

Xonbabayeva Madinabonu Asqarjon qizi

Qo'qon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Tel: +998974180190

E-mail: xanbabayev1221@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak logopedlarni kompetentligini shakllantirish omillari, bu borada olib borilishi zarur bo'lgan ilmiy izlanishlarning mazmun mohiyati, xususiyati, olimlar tomonidan olib borilgan va borilayotgan ishlarga oid yangi nazariy bilim asoslari yoritilgan. Shuningdek, logopedik mashg'ulotlarni olib borishda yangi zamonaviy texnologiya va metodlardan foydalanishning samaradorligi bo'yicha qisqacha natijalar berilgan.

Kalit so'zlar: kompetentlik, individuallik, logoped, integratsiya, hissiy-irodaviy soha, omil, mahorat, kasb, shaxs munosabatlar.

ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ЛОГОПЕДОВ

Хонбабаева Мадинабону Асқаржон қизи

**преподаватель Кокандского государственного педагогического
института**

Телефон: +998974180190

Электронная почта: xanbabayev1221@gmail.com

Аннотация: В данной статье рассмотрены факторы формирования компетентности будущих логопедов, характер и характер научных исследований, которые необходимо провести в этой связи, новые теоретические основы знаний о проводимых и проводимых работах. выделяются ученые. Также приведены краткие результаты по эффективности использования новых современных технологий и методов в логопедическом обучении.

Ключевые слова: компетентность, индивидуальность, логопед, интеграция, эмоционально-волевое поле, фактор, умение, профессия, личностные отношения.

Factors in the formation of competence of future defectologist

Khonbabayeva Madinabonu Asqarjon qizi

Teacher of Kokand State Pedagogical Institute

Phone: +998974180190

Email: xanbabayev1221@gmail.com

Abstract: This article discusses the factors of developing the competence of future speech therapists, the nature and nature of the scientific research that needs to be carried out in this regard, the new theoretical foundations of knowledge about the work being carried out and being carried out. scientists stand out. Brief results on the effectiveness of using new modern technologies and methods in speech therapy training are also given.

Key words: competence, individuality, defectologist, integration, emotional-volitional field, factor, skill, profession, personal relationships.

KIRISH

Bugungi kun o'qituvchisi ta'lim tizimining muhim figurasi hisoblanib, uning kasbiy maxorati va axloqiy madaniyatining rivojlanish darajasi jamiyatning umumiy rivojlanishidagi muvaffaqiyatini belgilaydi. Rivojlanishida turli kamchiliklari bor bolalarning jamiyatga samarali integratsiyasini ta'minlay olish muhim sanaladi. Buning uchun bo'lajak logopedlarni kompetentligini shakllantira olish lozim.

ADABIYOTLAR TAHLILI:

Ma'lumki, kompetentlik tushunchasi pedagogning o'quv jarayonida eng yaxshi natijalarga erishishi, yuqori kasbiy salohiyatga ega bo'lishi, shuningdek, kommunikativ va ijobiy fazilatlariga ega ekanligiga asoslanadi. Shuning uchun, keling, psixologik-pedagogik adabiyotlar tahliliga murojaat qilaylik "kasbiy kompetensiya" tushunchasi mazmunining mohiyatini oydinlashtirsak. F.A.Broksauz, M.A.Efronning so'zlariga ko'ra lotincha "kompetentlik" so'zi

“bo‘lim” so‘zining sinonimi bo‘lib, “bilmoq”, ya’ni bilish, qodir, boshqarish fe‘lidan kelib chiqqan[3]. Inglizcha “competence” so‘zi tom ma’noda “qobiliyat” degan ma’noni anglatadi. Tarkib “nazariy bilimlarni amaliyotda samarali qo‘llash, yuqori darajadagi kasbiy mahorat, ko‘nikma va malakalarni namoyon eta olish”ni ta’kidlash uchun mo‘ljallangan. “Qobiliyat” atamasi pedagogikada psixologik tadqiqotlar natijasida paydo bo‘lgan.

Y.V.Koltakova logopedning malaka talabida uning o‘ziga xos kasbiy, psixologik va shaxsiy hususiyatlari, shuningdek, maxsus kompetensiyalarini ham ajratib ko‘rsatadi, hamda “kasbiy faoliyat bilan bevosita bog‘liq bo‘lgan orttirilgan kompetensiyalarga tashxis qo‘yish, prognostik, korreksion pedagogik va maslahat berish kompetensiyalari kiradi”[1] deya ta’kidlaydi. Muallif logopedning kompetentligi tarkibida “nutq kamchiliklariga ega bolalarni o‘qitish va tarbiyalash usuli va metodlarini egallash va bilish” sifatida belgilanadigan metodik kompetentlikni ajratadi[2]. “Kompetentlik” tushunchasi ta’lim sohasiga psixologlarning ilmiy izlanishlari natijasida kirib kelgan. Psixologik nuqtai nazardan kompetentlik “noan’anaviy vaziyatlar, kutilmagan hollarda mutaxassisning o‘zini qanday tutishi, muloqotga kirishishi, raqiblar bilan o‘zaro munosabatlarda yangi yo‘l tutishi, noaniq vazifalarni bajarishda, ziddiyatlarga to‘la ma’lumotlardan foydalanishda, izchil rivojlanib boruvchi va murakkab jarayonlarda harakatlanish rejasiga egalik”ni anglatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada bo‘lajak logopedlarni kompetentligin shakllantirish omillari haqida fikr yuritiladi, shuningdek kompetentlik tushunchalari tahlil qilindi, bo‘lajak logopedlarni kompetentligini shakllantirishga qaratilgan turli xil omillar yoritilib o‘tiladi.

TAHLILLAR VA NATIJALAR

Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi jamiyat va davlat uchun har tomonlama rivojlangan, ijtimoiy moslashgan jamiyat bilan hamkorlik qiladigan va yolg'iz ishlashga qodir shaxsni tayyorlashdir. Demak, yetuk shaxsni

tarbiyalashda ko'p millatli o'qituvchilarning saviyasi muhim. Pedagogikada psixologik-pedagogik kompetentlik tushunchasi pedagogning o'quv jarayonida eng yaxshi natijalarga erishishi, yuqori kasbiy salohiyatga ega bo'lishi, shuningdek, kommunikativ va ijobiy fazilatlariga ega ekanligiga asoslanadi.

Yoshlar tarbiya va ta'lim jarayonida ota-bobolari olgan bilim, urf-odat, an'ana, madaniyat va kasbiy ko'nikmalarni egallab, jamiyatning hayotiy tajribasi, pedagogik shaxsi, imkoniyatlari va dunyoqarashini shakllantirishda munosib o'rin egallaydi. Kasbiylik muhim faoliyat sifatida tan olinadi. Shuning uchun, keling, psixologik-pedagogik adabiyotlar tahliliga murojaat qilaylik.

Ta'limga kompetentlik yondashuvning yangi tadqiqot sohasi sifatida vujudga kelishi va "kompetentlik" va "kompetentsiya" tushunchalari 1960-yillarning oxiri 1970-yillarning boshlarida G'arbda xorijiy pedagogik va uslubiy manbalarda kiritildi, mahalliy adabiyotlarda rivojlandi. 1980-yillarning oxirida ta'lim ko'nikmalariga asoslangan yondashuvlar shakllandi. Ta'lim fanining hozirgi rivojlanish darajasida "kompetentlik" va "kompetensiya" atamalarining aniq ta'rifi mavjud emas.

"Kompetensiya" atamasi boshqacha ma'noga ega, lekin etimologik jihatdan "kompetentlik" atamasi bilan bog'liq. Adabiyotda bu atama bilan bir qatorda tegishli "kasbiylik", "malaka", "pedagogik madaniyat", "pedagogik ta'lim" atamalari ham qo'llaniladi. Psixologik nuqtai nazardan kompetentlik- bu shaxsning o'ziga xos xususiyati, ya'ni kasbiy talablarga muvofiqlik darajasi bo'yicha shaxsning individual xususiyati.

Kompetentlikka asoslangan yondashuv, O.E.Lebedev ta'kidlashicha, ta'lim maqsadlarini belgilash, ta'lim mazmunini tanlash, ta'lim jarayonini tashkil etish va ta'lim natijalarini baholashning umumiy tamoyillari yig'indisidir. Ushbu tamoyillarga quyidagilar kiradi: Ta'limning ma'nosi - o'quvchilarning ijtimoiy tajribadan foydalanish asosida turli soha va faoliyat turlaridagi muammolarni mustaqil hal qilish qobiliyatini rivojlantirish, uning elementi o'quvchilarning shaxsiy tajribasi. Ta'lim mazmuni - bu kognitiv, g'oyaviy, axloqiy, siyosiy va boshqa muammolarni hal qilishda didaktik

moslashtirilgan ijtimoiy tajriba. Ta'lim jarayonini tashkil etishning ma'nosi o'quvchilarda ta'lim mazmunini tashkil etuvchi kognitiv, kommunikativ, tashkiliy, axloqiy va boshqa muammolarni mustaqil hal qilish tajribasini shakllantirish uchun sharoit yaratishdir. Ta'lim natijalarini baholash o'quvchilarning ta'limning ma'lum bosqichida erishgan ta'lim darajalarini tahlil qilishga asoslanadi[4]. Kompetentlik faqat faoliyat jarayonida, konkret kasb doirasida namoyon bo'ladi va baholanadi. Bilim manbayi sanalgan amaliyotning ahamiyati xususida so'z yuritganda bilish jarayonining mohiyatini ham ta'kidlab o'tish joiz. Sezish va idrok qilish yordamida bilish jarayonida tasavvur ro'y beradi. Tasavvur inson ongida uzoq muddat saqlanib qoladigan sezishlar va idrokning izidir. Yoki boshqacha aytganda, tasavvur — sezgi a'zolariga qachonlardir ta'sir etgan hamda idrok qilingan narsa va voqea-hodisalarning ongdagi yaqqol hissiy obrazidir. Sezish, idrok va tasavvur bilishning muhim tarkibiy qismlari bo'lsada, ular ham haqiqiy voqealikni bilish muammosini to'la hal etmaydi.

Bilish jarayonining eng yuqori bosqichida tafakkur yuzaga keladi. Har qanday nazariy bilimning qiymati uning amaliyotga qanchalik xizmat qilishi bilan belgilanadi. Nazariya amaliy faoliyat mohiyatidan kelib chiqib asoslanadi hamda amaliy faoliyatning yaxshiroq yo'lga qo'yilishiga xizmat qiladi. Biroq, amaliyot ayni vaqtda bilimning to'g'riligini tekshirish vositasi hamdir. Nazariy g'oya, fikr amaliyotda tekshirilgan va u orqali tasdiqlangandagina u inson bilimlarining muhim tarkibiy qismiga aylanadi.

Pedagogning kasbiy mahorati darajasini aniqlash, avvalo, pedagogning o'zi uchun zarur. Pedagog o'zini-o'zi boshqarishi, o'z xatti-harakatlarini tahlil qilishi, bilimi, ko'nikma va malakalarini o'zi tomonidan ob'yektiv baholashi uning uzluksiz malaka oshirishga bo'lgan ehtiyojini shakllantirishga xizmat qiladi va bu xislatlar kasbiy kompetentlilik komponentlari hisoblanadi.

Bizning fikrimizcha, zamonaviy bo'lajak logopedlarni pedagog-psixologlarni kompetentligini rivojlantirishga qo'yiladigan asosiy talablarga quyidagilarni omil sifatida keltirish mumkin:

1.Ta'limda texnologiyalardan foydalanadi. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar o'qituvchining asosiy qurollaridan biriga aylangan. Zamonaviy o'qituvchining yordamchilaridan biri – ta'lim platformalari, mobil ilovalar, onlayn-kurslar, viktorina va aqliy o'yinlar, olimpiadalar, konkurs va marafonlar hisoblanadi. Bu esa nafaqat berilgan materialni eslab qolishga yordam beradi, balki o'qituvchilarning dars berish jarayoni samaradorligini kuchaytiradi.

2. O'zini huquqlarini yaxshi biladi. Turli xil vaziyatlarda o'qituvchi va o'quvchining o'z huquqlarini bilishi o'qituvchining qonun doirasida faoliyat ko'rsatishiga yordam beradi.

3.Vaqtini to'g'ri taqsimlaydi. O'qituvchining kundalik ishi – bu darsga tayyorlanishi, ta'lim sohasidagi barcha yangiliklardan xabardor bo'lishi, ta'minlaydi.

4. Zamonaviy o'quvchiga qanday yondashishni biladi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – zamonaviy ta'limning asosi hisoblanadi. Bu yondashuv o'qituvchidan o'quvchining shaxs sifatidagi qiziqishlari va uning kamchiliklarini to'laligicha qabul qilish, asosiysi u bilan til topishishdir.

5. Boshqaruvchanlik ko'nikmalariga ega. Zamonaviy umumiy o'rta ta'lim muassasalariga asosan boshqaruvchanlik ko'nikmalari shakllangan pedagoglar kerak. O'qituvchi o'zini-o'zi boshqarishi, o'z xatti-harakatlarini tahlil qilishi, bilimi, ko'nikma va malakalarini o'zi tomonidan ob'yektiv baholashi uning uzluksiz malaka oshirishga bo'lgan ehtiyojni shakllantirishga xizmat qiladi.

O'qituvchining o'zi o'quvchilarga o'rgatmoqchi bo'layotgan barcha narsa haqida kompetenga ega bo'lishi lozim. Bunda, pedagog uchun zaruriy bo'lgan tayanch kompetentlik – bu pedagogning ijodiy qobiliyatidir. Demak, shaxsga yo'naltirilgan va kompetentli yondashuvlarni taqqoslash bizga pedagoglarning ijodkorlik mahoratlarini shakllantirish uchun qator asosiy qoidalarni ishlab chiqish imkonini beradi deb aytishimiz mumkin.

O'qituvchilarga qo'yilayotgan talablar va keltirilgan ma'lumotlarga asoslangan holda, o'qituvchilarning kompetentligini bir necha komponentlardan iborat tizim sifatida, ya'ni o'qituvchilarda shakllanishi zarur bo'lgan tushunchalar, bilim, ko'nikma va malakalar, qobiliyat va mahorat, kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan shaxsiy sifatlar hamda umuminsoniy xislatlar orqali ifodalash mumkin.

Kompetentli o'qituvchi ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish va boshqarish yo'nalishida zaruriy tushunchalarga ega bo'lgan, o'quvchilar psixologiyasini yaxshi biladigan, boy va yuksak axloqiy fazilatlarga ega bo'lgan, ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tatbiq eta oladigan, tegishli ma'lumoti va kasbiy tayyorgarligi bor, yuksak pedagogik mahorat va boy kasbiy tajribaga ega bo'lgan pedagog shaxsini ifodalaydi.

Ta'limning innovatsion rivojlanishida muhim o'rin ta'lim texnologiyalariga ajratiladi.

XULOSALAR

Shubhasiz, zamonaviy o'qituvchi pedagogik jarayonning sub'ekti sifatida ta'lim tizimidagi har qanday o'zgarishlarning asosiy belgisidir. Bizning fikrimizcha, zamonaviy bo'lajak pedagog-psixologlarni pedagogik kompetentligini rivojlantirishga qo'yiladigan asosiy talablarga quyidagilarni keltirish mumkin: ta'limda texnologiyalardan foydalanadi, o'zini huquqlarini yaxshi biladi, vaqtni to'g'ri taqsimlaydi, zamonaviy o'quvchiga qanday yondashishni biladi, boshqaruvchanlik ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Колтакова, Е. В. Проектирование содержания повышения квалификации учителей-логопедов на основе профессиографического подхода [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук. - М., 2009. - 23б.

2. Яковлева, И. М. Формирование профессиональной компетентности учителя-олигофренопедагога [Текст] : монография / И.М.Яковлева. - М.:Спутник, 2009. - 220 б.

3.Энциклопедический словарь. Т. 7 / Ф.А.Брокгауз, М.А, Ефрон. – СПб., 2000. – С.962

4.Lebedev O.E. Ta'limda kompetentsiyaga asoslangan yondashuv // Maktab texnologiyalari. - 2004. - 5-son. - B. 3-12.